

17.01.2023

Запровадження і збір платежів в ОСББ

Частина 2:

Юридичні аспекти збору платежів в ОСББ.
Поширені міфи. Судова практика.

Минулого разу ми розглянули:

Загальні засади запровадження, сплати та обліку внесків в ОСББ

- Витрати, на які можуть збиратися внески в ОСББ
- Правила розрахунку внесків в ОСББ (розподілу витрат)
- Належне юридичне оформлення запровадження внесків в ОСББ. Кошторис, внески, порядок сплати. Питання “взаємозаліків”
- Організація прийому та обліку внесків співвласників в ОСББ. Питання готівки

Сьогодні розглядаємо:

Юридичні аспекти збору платежів в ОСББ. Поширені міфи. Судова практика

- Заперечення і “зачіпки” боржників
- Поширені міфи роботи зі стягнення заборгованості зі співвласників у судовому порядку
- Судова практика щодо сплати внесків в ОСББ: чи є сплата внесків безумовним обов’язком співвласника?

Наступного разу:

Категорії “неплатників”. Організаційні та соціально-психологічні прийоми роботи з ними

- Категорії неплатників
- Організаційні та психологічні засоби впливу на неплатників
- Окремі заходи позасудового впливу на боржників.
Питання обмеження користування спільним майном

Заперечення і зачіпки боржників

ОСББ в Україні: Об'єднання. Співвласників

- Юридична особа – об'єднання осіб
- Об'єднання одночасно всіх співвласників
- Не є власником будинку / квартир / спільного майна
- **Одна з форм управління будинком, але не управитель**

- **Не є суб'єктом господарювання**
- **Є неприбутковою організацією**
- Майно, придбане ОСББ за внески, є спільною власністю співвласників

Нерухоме майно.....	0,00
Прибуток.....	0,00

Яка ЦІЛЬ діяльності ОСББ?

Закон про ОСББ (ст. 4):

- «Основна діяльність об'єднання полягає у здійсненні функцій, що забезпечують **реалізацію прав співвласників на володіння та користування спільним майном співвласників, належне утримання багатоквартирного будинку та прибудинкової території**, сприяння співвласникам в отриманні житлово-комунальних та інших послуг належної якості за обґрунтованими цінами та виконання ними своїх зобов'язань, пов'язаних з діяльністю об'єднання.»

Закон про ОСББ (ст. 12):

- «**Управління багатоквартирним будинком** здійснює об'єднання через свої органи управління»

Самозабезпечення

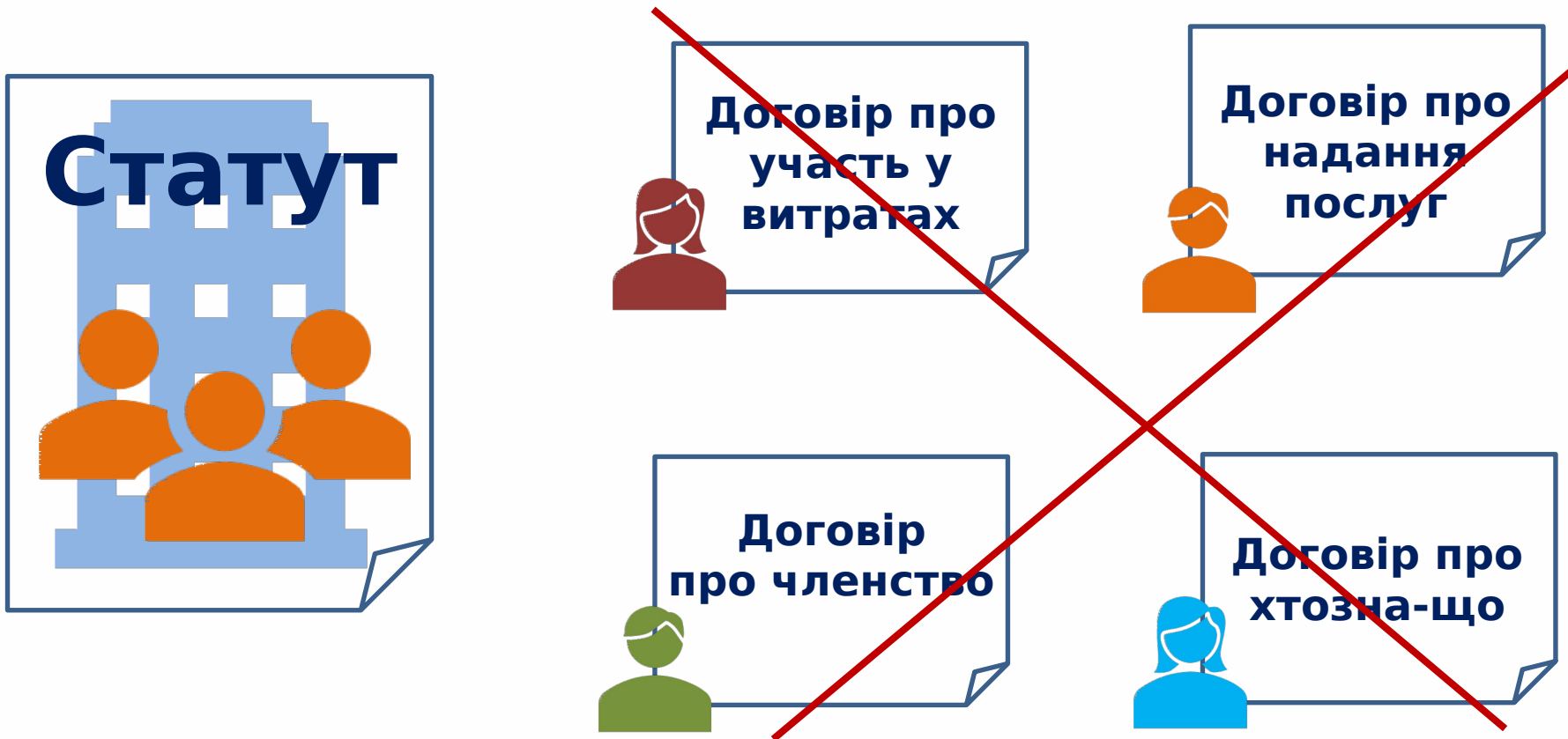
Ст. 22 Закону про ОСББ:

Для забезпечення утримання та експлуатації багатоквартирного будинку, користування спільним майном у такому будинку, включаючи **ПОТОЧНИЙ ремонт, утримання багатоквартирного будинку та прибудинкової території, водопостачання та водовідведення, теплопостачання і опалення, вивезення побутових відходів**, об'єднання за рішенням загальних зборів має право:

- задовольняти зазначені потреби самостійно шляхом **самозабезпечення**;
- визначати управителя, виконавців окремих житлово-комунальних послуг, з якими усі співвласники укладають відповідні договори;
- виступати колективним споживачем (замовником) усіх або частини житлово-комунальних послуг.

Питання договорів в ОСББ

Відносини в ОСББ є статутними, а не договірними!

Оскарження рішень і дій ОСББ боржниками

Приводи:

- Порухення процедури
- Недостатня кількість голосів
- Вихід за межі компетенції
- Порухення прав "по суті":
 - неправильний розрахунок розміру внесків
 - неправильне/несвоєчасне нарахування і облік платежів

Підсудність:

- Господарська, якщо спір стосується створення/управління юридичною особою
- (Можлива) цивільна в інших випадках

Один зі способів "виведення" справи в бажану для позивача підсудність (та в сферу регулювання бажаних норм матеріального права) - тлумачення ОСББ як "управителя", виконавця комунальних послуг (договори!**)**

Судова практика

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного **цивільного** суду, [постанова від 06 березня 2019 року в справі № 679/49/16-ц](#):

- Позов про визнання недійсним рішення загальних зборів
- “Посилання заявника у касаційній скарзі на статтю 32 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» ..., ... Порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій ..., є безпідставними та пов'язані із **помилковим ототожненням заявником внесків (зборів, платежів) на утримання будинку, визначених загальними зборами ОСББ, із тарифом на житлово-комунальну послугу з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій...**”

Судова практика

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду,

[постанова від 16 вересня 2020 року в справі № 755/10683/17:](#)

- ВС залишив у силі рішення апеляційної інстанції про стягнення заборгованості з внесків
- У частині зустрічних вимог про визнання рішення загальних зборів недійсним - ВС закрити провадження з тих мотивів, що такий спір повинен розглядатися в порядку господарського судочинства:

"Ураховуючи те, що позивач є власником нежитлового приміщення у багатоквартирному будинку, а спір стосується захисту його прав як співвласника майна багатоквартирного будинку, порушених, на його думку, **діяльністю юридичної особи (зокрема права на участь у загальних зборах) шляхом прийняття відповідного рішення за відсутності кворуму**, цей спір є найбільш наближеним до спорів, пов'язаних з діяльністю юридичної особи, відтак підлягає розгляду за правилами **господарського судочинства**."

Зачіпки боржників: підсумки

Обеззбройте боржника ще до суду:

- Пам'ятайте про статус ОСББ як негосподарюючого суб'єкта (самозабезпечення а не послуги)
- Дотримуйтеся порядку скликання загальних зборів і процедури голосування щодо фінансових питань
- Правильно розраховуйте розміри внесків
- Своєчасно і коректно формуйте квитанції та ведіть облік отриманих платежів

Поширені міфи роботи зі стягнення заборгованості зі співвласників у судовому порядку

"Зараз всюди форс-мажор"

Суть міфу:

- "Повномасштабне вторгнення – це форс-мажор, який звільняє від усіх зобов'язань. Навіть Торгово-промислова палата так каже"

Насправді:

- Мова про звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання, а не про звільнення від самого зобов'язання
- Боржник має **довести зв'язок** між форс-мажором і неможливістю виконання зобов'язання
- [Лист Торгово-промислової палати від 28.02.2022](#) не може підтвердити форс-мажор в прив'язці до конкретного зобов'язання
- Є позиція Верховного Суду України ([постанова від 12.04.2017 в справі № 913/869/14](#)), що **форс-мажор не звільняє від сплати інфляційних втрат і 3% річних** (ст. 625 ЦК України)
- **Висновок: платити внески зобов'язані всі!**

"Зараз дозволили не платити"

Суть міфу:

- "Кабмін дозволив не платити за комуналку. Старі борги списали"

Насправді:

- [ПКМУ від 5 березня 2022 р. № 206](#) заборонила не нарахування **плати за житлово-комунальні послуги**, а нарахування **штрафів, пені**, інфляційних нарахувань, процентів річних, припинення/призупинення надання ЖКП за несвоєчасну оплату
- ПКМУ говорить лише про **плату за ЖКП, а не внески** в ОСББ
- Про списання боргів узагалі не йдеться

Врахуйте:

- Кабмін не має таких повноважень згідно з законом "[Про правовий режим воєнного стану](#)", тому зазначені обмеження взагалі ставляться під сумнів
- П.18 [Прикінцевих положень](#) ЦК України звільнив від пені, штрафів, інфляційних нарахувань, 3% річних за кредитами (позиками), але не від відсотків за користування кредитом

"Заборонили примусове стягнення"

Суть міфу:

- "Верховна Рада заборонила стягувати всі борги / борги за ЖКП"

Насправді – низка тимчасових винятків у п.10-2 Прикінцевих положень Закону "Про виконавче провадження":

- Припиняється звернення на зарплату, пенсію, інший дохід боржника (але з рахунку/картки стягувати можна)
- Зупиняється вчинення виконавчих дій зі стягнення заборгованості за ЖКП в тергромадах у районах воєнних дій, або які були/є в окупації, оточенні, або коли стягнення на пошкоджене/знищене житло-місце постійного проживання

Врахуйте:

- Звернення на зарплату, інший дохід – це відрахування під час виплати (роботодавцем), а не з "зарплатної картки"
- Вище мова про **плату за ЖКП, а не внески в ОСББ**
- Ці обмеження не впливають на розгляд справ судами
- Виконавці й далі працюють

"Суди й виконавці не працюють"

Суть міфу:

- "На воєнний час суди і виконавці припинили роботу"

Насправді:

- На вільній території працюють суди
- На вільній території працюють і державні, і приватні виконавці
- Щодо територій бойових дій / під окупацією – визначається територіальна підсудність / передислоковуються підрозділи ДВС

"Власник за кордоном / невідомо де - не можемо подати позов"

Суть міфу:

- "Як подавати позов, коли не знаємо, куди слати?"

Насправді:

- Ст.ст. 28, 128, 130 ЦПК України передбачають, як подати і розглянути позов у таких випадках
- Це – робота вашого юриста

"Власник невідомий = у квартири немає власника" (1)

Суть міфу:

- "Чого судитися, як ми не знаємо з ким?"

Насправді:

- Власника не може не бути
- Перевірити реєстр речових прав ([WEB-версія "Дії"](#))
- Перевірити інформацію з БТІ
- Заявити вимоги спадкоємцям
- Незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини (ст. 1268 ЦК України)
- Відумерла спадщина повинна бути прийнята в комунальну власність (ст. 1277 ЦК України)

"Власник невідомий = у квартири немає власника" (2)

Суть міфу:

- "Чого судитися, як ми не знаємо з ким?"

Насправді:

- "Неприватизована" квартира має власника — державу або територіальну громаду (тергромади визначені власниками державного житлового фонду станом на 15 квітня 1991 року згідно зі ст. 35 Закону УРСР "Про власність")

"То борги орендаря, а не власника"

Суть міфу:

- "Обов'язок платити внески лежить на наймачі/орендарі, а в нас навіть у бюджеті не закладено"

Насправді:

- Обов'язок зі сплати внесків перед ОСББ несе власник, а не орендар (ст.ст. 15, 20 закону про ОСББ)
- ч.4 ст.12 Закону "Про особливості..." врегульовує внутрішні відносини між державою/тергромадою і орендарем та дає підстави покласти на нього витрати

Врахуйте:

- Кошторис відповідної бюджетної установи
- Бюджетні установи закладають сплату внесків за **КЕКВ 2800**, в бухобліку - на рахунку **685** "Розрахунки з іншими кредиторами" (а не 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками")
- Умова договору з тергромади наймачем/орендарем: забезпечити сплату внесків орендарями

“Без договору про послуги / за неякісні послуги не платитиму”

“Договір і акт - первинні документи”

“Без договору не можна стягнути борг”

Суть міфу:

- Ототожнення ОСББ з управителем / виконавцем послуг

Насправді:

- Відносини в ОСББ статутні, а не договірні
- Первинні документи - квитанції, рахунки тощо
- Закон про ЖКП не поширюється на відносини ОСББ і співвласників (ст.2)
- Бюджетні організації закладають сплату внесків за КЕКВ **2800**
- Співвласник-юридична особа у своєму бухобліку зобов'язання зі сплати внесків повинен відобразити на рахунку **685** "Розрахунки з іншими кредиторами" (а не 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками")
- Обов'язок платити внески заснований на ст.15, ст.20 Закону про ОСББ
- Борги перед ОСББ стягуються в **позовному** провадженні

“Я (моє приміщення) не входжу в ОСББ”

“Я тут не живу / я цим не користуюся - платити не буду”

Суть міфу:

- Заперечення причетності до будинку і спільних витрат

Насправді:

- У Законі про ОСББ відсутнє поняття “членства” - всі співвласники мають рівні права і обов’язки
- Якщо приміщення має спільні конструктивні елементи з рештою будівлі, то це - одна будівля (див. проектну документацію, акт про прийняття в експлуатацію, декларацію про завершення будівництва...)
- Непроживання, "нереєстрація" в квартирі – не звільняє від сплати внесків
- "Некористування" ліфтом, іншим спільним майном – не звільняє від сплати внесків

"Зі смертю боржника помирають борги"

Суть міфу:

- "Я скоро помру, мені все одно" / "Мама/тато помре, а ми за їхні борги не відповідатимемо"

Насправді:

- Борги дістаються спадкоємцям (ст.ст. 1218, 1281 ЦК України)
- Кредитор повинен пред'явити вимоги до спадкоємців не пізніш як протягом 6 місяців відколи дізнався чи повинен був дізнатися про прийняття спадщини / отримання свідоцтва про право на спадщину
- Незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини (ст. 1268 ЦК України)

Врахуйте:

- Хто ще з повнолітніх проживає в квартирі?

"З неповнолітніх борг не стягнеш"

Суть міфу:

- "На неповнолітніх не подаси до суду, і майна вони не мають"

Насправді:

- Неповнолітні - такі самі власники, як і повнолітні
- Їх представляють законні представники, опікуни
- Вони мають майно - квартиру

Врахуйте:

- Повнолітні члени сім'ї також відповідають за утримання будинку

Ст. 156 ЖК УРСР:

“Повнолітні члени сім'ї власника зобов'язані брати участь у витратах по утриманню будинку (квартири) і придомової території та проведенню ремонту”

“З мене взяти нічого” / “мені все одно” / “на житло стягнення не звертають”

Суть міфу:

- "Я нічого не маю, крім квартири, а вона – моє єдине житло"

Насправді:

- НЕ ФАКТ
- Стягнення можна звернути на рахунки, транспорт, інше рухоме і нерухоме майно
- Накладається арешт на майно (ст. 56 закону про виконавче провадження)
- Звернення стягнення на житло дозволено
- Звернення стягнення на єдине житло допускається, якщо борг перевищує 20 м.з.п. (ст. 48 закону про виконавче провадження)

Врахуйте:

- Працює [Єдиний реєстр боржників](#)
- Є повнолітні члени сім'ї (дружина, діти, батьки, можливо інші особи, що постійно разом проживають і ведуть спільне господарство) або будуть спадкоємці

"Після продажу квартири борг не стягнеш"

Суть міфу:

- "Я не відповідаю за борги попереднього власника" / "То вже не моя квартира"

Насправді:

- Борги за утримання/управління до 1 липня 2015 року лишаються за попереднім власником
- Борги за утримання/управління з 1 липня 2015 року дістаються новому власнику (ст.7 Закону "Про особливості...")

Врахуйте:

- В управителів так не вийшло – бо зобов'язання *за договором*

**Закон "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку"-
[ст. 7](#)**

"У разі відчуження квартири чи нежитлового приміщення новий власник набуває усіх обов'язків попереднього власника як співвласника"

“Поки війна, то строки спливають”

Суть міфу:

- "Поки діють всі оті заборони, я пережду, поки сплине позовна давність"

Насправді:

- Закон від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» **продовжив позовну давність на час дії воєнного стану**
- (А ще перед тим - карантин)

ЦК України – п.19 [Прикінцевих та перехідних положень](#):

"У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені статтями 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, продовжуються на строк його дії."

“Через три роки борги повинні списати” (1)

Суть міфу:

- “Минула позовна давність, тому ОСББ не може подавати в суд і повинно списати борги”

Насправді:

- Сплив позовної давності є підставою для **відмови у позові**, але не для “списання” боргу (ст.267 ЦК України)
- Сплив позовної давності є підставою для відмови в позові, але лише після з'ясування обставин по суті, і лише **за заявою** сторони
- Суд може визнати **поважними причини** пропущення позовної давності й задовольнити позов
- **БОРГ ПРОДОВЖУЄ ІСНУВАТИ**

“Через три роки борги повинні списати” (2)

Суть міфу:

- “Минула позовна давність, тому ОСББ не може подавати в суд і повинно списати борги”

Насправді:

- Перебіг позовної давності може **зупинятися** (пред'явленню позову перешкоджала непереборна сила, мораторій за законом (карантин і воєнний стан!), зупинення дії закону, служба у ЗСУ, інших формуваннях на воєнному стані)
- Перебіг позовної давності може **перериватися** (дії, що свідчать про визнання боргу, пред'явлення позову):
 - “Папка судного дня”!
- **БОРГ ПРОДОВЖУЄ ІСНУВАТИ**

“Обійдемося без юриста” / “юрист усе вирішить”

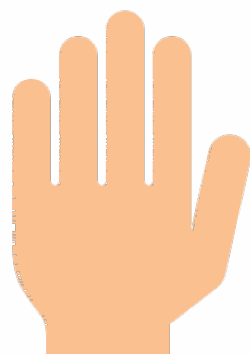
Суть міфу:

- "За що гроші платити?" / "Ми бідні" / "Зробимо абияк, а коли що – наймемо юриста"

Насправді:

- Без правничої допомоги ОСББ, будучи правим по суті, може програти через незнання процесуальних норм
- Правничу допомогу слід щороку передбачати в кошторисі
- Найкращі юристи будуть безсилі, якщо ОСББ неправильно веде роботу, пропускає строки тощо

А які міфи чули ви?

Судова практика

Судова практика: обов'язковість витрат на управління

**Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати
Касаційного цивільного суду,
[постанова від 02 квітня 2020 року в справі № 757/29813/17-ц:](#)**

- Непроживання та "нереєстрація"
в квартирі, відсутність "договору про надання послуг" з
ОСББ не звільняють власника від обов'язку нести витрати

Судова практика: принципи розрахунку внесків (1)

Велика Палата Верховного Суду,

[постанова від 3 грудня 2019 року в справі №910/6471/18:](#)

- **"Отже, законодавство ... передбачає, що внески і платежі на утримання, експлуатацію та ремонт спільного майна є складовою частиною внесків та платежів ... як витрат на управління багатоквартирним будинком."**
- **"При цьому суди з`ясували, що при прийнятті спірного рішення про розподіл витрат на управління будинком та розмежування розміру внесків в залежності від виду нерухомого майна, належного співвласникам (житлове чи нежитлове), у кошторисі були враховані різні режими функціонування, навантаження на 1 кв. м таких приміщень (житлових і нежитлових), різний обсяг необхідності витрат на обслуговування такого приміщення та прибудинкової території (навантаження на внутрішньобудинкові мережі, кількість відвідувачів, обсяг відходів, проїзд машин, місце паркування тощо)."**

Судова практика: принципи розрахунку внесків (2)

Київський апеляційний суд (переглянуто ВС в касаційному порядку)
[постанова від 09 червня 2020 року в справі №755/10683/17](#)

- Позов про стягнення заборгованості зі сплати внесків, інфляційних втрат, 3% річних
- Зустрічний - про визнання рішення загальних зборів недійсним
- Апеляційний суд задовольнив позов, відмовив у зустрічному
- ВС погодився з задоволенням позову, а по зустрічному - закрив провадження (господарська підсудність)
- Апеляційний суд "відхиляє доводи ОСОБА_1 щодо його **незгоди з однаковим підходом до формування розмірів внесків** як для квартир, так і для нежитлових приміщень, ... оскільки за відсутності відповідного нормативного застереження щодо встановлення однакового розміру внесків для власників квартир та нежитлових приміщень, рішення загальних зборів ОСББ ... не можна вважати таким, що прийняте з порушенням норм чинного законодавства (постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.12.2019 по справі №910/6471/18)."

Судова практика: орендарі

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду,

[постанова від 02 вересня 2020 року в справі № 906/884/19](#)

- ОСББ не зобов'язане укладати договору з орендарем приміщення
- Обов'язки перед ОСББ несе власник приміщення, а не орендар
- Орган місцевого самоврядування як власник приміщень у будинку "в силу прямої норми закону несе тягар утримання належного йому майна та зобов'язаний виконувати прийняті відповідно до статуту рішення ОСББ"

Судова практика: держава

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду, [постанова від 24 січня 2020 року в справі № 910/1395/19](#):

- Стягнуто з **державного підприємства** заборгованість за внесками на **реставрацію будинку**
- "Колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій, що за Законом України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" законодавством на **відповідача, як на члена ОСББ та на особу, у повному господарському віданні якої перебуває належне державі на праві власності майно, покладено обов'язок виконувати чинні та не скасовані рішення статутних органів ОСББ, якими зокрема є загальні збори учасників та правління ОСББ, брати участь у проведенні реконструкції, реставрації, поточного і капітального ремонтів, технічного переоснащення приміщень та своєчасно і в повному обсязі сплачувати належні внески і платежі"**
- **Незгода з рішеннями ОСББ не звільняє від обов'язку сплачувати внески**

Судова практика: юрособи

Харківський апеляційний господарський суд,

[постанова від "25" січня 2018 р. у справі № 922/3087/17](#) (переглянуто ВС в касаційному порядку, залишено в силі)

- ОСББ стягнуло суму основного боргу зі сплати **внесків**, інфляційні витрати і 3% річних з юридичної особи-власника нежитлових приміщень
- Рішення засноване на приписах закону і статуту (без договорів)
- Строком сплати внесків суд [за відсутності інших вказівок] визначив останнє число місяця
- "ТОВ «Такт» **свій обов'язок, який визначено діючим законодавством України та Статутом ОСББ «Молодість»**, не виконує належним чином, у зв'язку з чим за ним утворилась заборгованість по сплаті внесків і платежів.

ОСББ «Молодість» є неприбутковою організацією, кошти об'єднання складаються з внесків і платежів співвласників. **Несплата співвласником в об'єднанні платежів і внесків порушує права інших співвласників.**

У відповідності до ст. 13 Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" у разі відмови співвласника сплачувати внески і платежі на утримання та проведення реконструкції, реставрації, поточного і капітального ремонтів, технічного переоснащення спільного майна об'єднання або за його дорученням управитель має право звернутися до суду."

Судова практика: міф про "багатих" (1)

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду,
[постанова від 22 лютого 2018 року в справі № 910/11312/17:](#)

- ОСББ стягнуло суму основного боргу зі сплати **внесків**, інфляційні витрати і 3% річних з банку-власника нежитлових приміщень
- **"Обов'язок утримання** зазначеного майна виникає у співвласників багатоквартирного будинку **безпосередньо з актів цивільного законодавства**, зокрема, статті 322 Цивільного кодексу України та частини 2 статті 7 Закону України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку".

При цьому витрати на утримання спільного майна у багатоквартирному будинку, витрати на оплату комунальних послуг (централізованого опалення) щодо нього входять до складу витрат на управління багатоквартирним будинком та, за загальним правилом, розподіляються між співвласниками пропорційно до їхніх часток співвласника, **незалежно від факту використання ними належної їм квартири (нежитлового приміщення) та спільного майна, а також членства в ОСББ."**

Судова практика: міф про "багатих" (2)

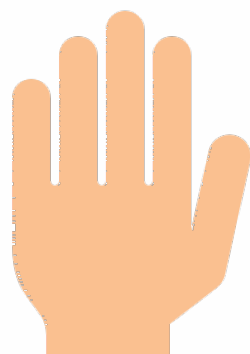
Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду, [постанова від 22 лютого 2018 року в справі № 910/11312/17](#):

- "Суд не приймає до уваги аргументи скаржника щодо відсутності в нього права здійснювати відповідні видатки через відсутність документального підтвердження витрат на утримання Будинку та опалення, зокрема, укладеного договору, рахунків, протоколів тощо, адже **відсутність договору між відповідачем та ОСББ щодо утримання житлового будинку і прибудинкової території не є підставою для звільнення відповідача від сплати відповідних внесків на утримання будинку та прибудинкової території за наявності підтверджених витрат на управління, утримання та збереження будинку.**"
- "Суд відхиляє доводи скаржника щодо безпідставності застосування до спірних правовідносин положень **статті 625** Цивільного кодексу України, адже **відсутність оплати відповідачем послуг, пов'язаних з утриманням належного йому на праві спільної сумісної власності майна (спільного майна Будинку), є за своєю суттю порушенням грошового зобов'язання, яке виникло на підставі закону.** Наведена норма не обмежує застосування передбачених нею заходів цивільно-правової відповідальності лише щодо порушення зобов'язань, які виникли на підставі договору."

Підсумки

- **Позиція судів: всі співвласники зобов'язані [безумовно] сплачувати внески**
- Народні міфи боржників – таки лише міфи
- Українське законодавство передбачає достатній (і не гірший, ніж у інших країнах) набір інструментів для стягнення внесків у судовому порядку
- **Практику роботи і судову практику формуємо ми**
- Звертатися до суду слід вчасно і невідворотно
- Слід користуватися правничою допомогою

Який ваш досвід і які ваші плани?

Дякую за увагу!